

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 19 juni 2014*

”Överklagande — Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Marknaden för industrisäckar i plast — Beslut i vilket en överträdelse av artikel 81 EG konstateras — Tribunalens obegränsade behörighet — Motiveringsskyldighet — Moderbolagets ansvar för dotterbolagets överträdelse — Moderbolagets ansvar för betalning av böter som dotterbolaget ålagts — Proportionalitet — Förfarandet vid tribunalen — Skälig tid för att avgöra målet”

I mål C-243/12 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 16 maj 2012,

FLS Plast A/S, Valby (Danmark), företrätt av M. Thill-Tayara och Y. Anselin, avocats,

sökande,

i vilket den andra parten är:

Europeiska kommissionen, företräd av F. Castillo de la Torre och V. Bottka, båda i egenskap av ombud, biträdda av M. Gray, barrister, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Tizzano samt domarna A. Borg Barthet, E. Levits, M. Berger (referent) och S. Rodin,

generaladvokat: P. Mengozzi,

justitiesekreterare: förste handläggaren L. Hewlett,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 16 januari 2014,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: engelska.

Dom

- 1 FLS Plast A/S (nedan kallat FLS Plast) har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som meddelades av Europeiska unionens tribunal i målet FLS Plast/kommissionen (T-64/06, EU:T:2012:102) (nedan kallad den överklagade domen). Genom denna dom ogillade tribunalen delvis klagandens talan om, i första hand, ogiltigförklaring av kommissionen beslut nr K(2005) 4634 slutlig av den 30 november 2005 om ett förfarande enligt artikel 81 [EG] (ärende COMP/F/38.354 – Industrisäckar) (nedan kallat det omtvistade beslutet), eller i andra hand, nedsättning av de böter som sökanden ålagts genom beslutet.

Bakgrund till tvisten och det omtvistade beslutet

- 2 Det omtvistade beslutet riktades till FLS Plast, tidigare Nyborg Plast International A/S, i egenskap av tidigare moderbolag till Trioplast Wittenheim SA (tidigare Silvallac SA) (nedan kallat Trioplast Wittenheim), som tillverkar industrisäckar, skyddsfilm och höljen av plast i Wittenheim (Frankrike). FLS Plast är ett dotterbolag till den koncern som kontrolleras av FLSmidth & Co A/S (nedan kallat FLSmidth).
- 3 Under december 1990 förvärvade FLS Plast 60 procent av aktiekapitalet i Trioplast Wittenheim. FLS Plast förvärvade resterande 40 procent under december 1991. Säljare var Cellulose du Pin, som är ett franskt bolag som ingick i den koncern som ägdes av Compagnie de Saint-Gobain SA (nedan kallat Saint-Gobain).
- 4 FLS Plast sålde under år 1999 Trioplast Wittenheim till Trioplanex France SA, som är ett franskt dotterbolag till Trioplast Industrier AB (nedan kallat Trioplast Industrier), som är moderbolag för Trioplastkoncernen. Övergången skedde den 1 januari 1999.
- 5 I november 2001 informerade British Polythene Industries Europeiska kommissionen om att det fanns en kartell inom sektorn för industrisäckar i plast.
- 6 Efter att under år 2002 ha genomfört kontroller i bland annat Trioplast Wittenheims lokaler begärde kommissionen under år 2002 och år 2003 upplysningar från berörda företag, däribland Trioplast Wittenheim. Trioplast Wittenheim uppgav i skrivelse av den 19 december 2002, vilken kompletterades med en skrivelse av den 16 januari 2003, att bolaget önskade samarbeta med kommissionen vid dess utredning, i enlighet med kommissionens meddelande om befrielse från eller nedsättning av böter i kartellärenden (EGT C 207, 1996, s. 4) (nedan kallat meddelandet om samarbete).
- 7 Den 30 november 2005 antog kommissionen det omtvistade beslutet. Det framgår av artikel 1.1 h i beslutet att kommissionen bland annat slagit fast att FLSmidth och FLS Plast mellan den 31 december 1990 och den 19 januari 1999 överträdde artikel 81 EG genom att under de nedan angivna perioderna medverka i en serie avtal och samordnade förfaranden i sektorn för industrisäckar av plast i Belgien, Tyskland, Spanien, Frankrike, Luxemburg och Nederländerna vilka bestod i fastställande av priserna, upprättande av gemensamma modeller för beräkning av priserna, uppdelning av marknader, fördelning av försäljningskvoter, uppdelning av kunder och beställningar, ingivande av samordnade anbud i samband med vissa anbudsinfordringar samt utbyte av individualiserad information.
- 8 Enligt artikel 2 första stycket f i det omtvistade beslutet ålade kommissionen Trioplast Wittenheim SA böter på 17 850 000 euro varvid en nedsättning på 30 procent med tillämpning av meddelandet om samarbete beaktades. Av detta belopp hade FLSmidth och FLS Plast solidariskt betalningsansvar för 15 300 000 euro och Trioplast Industrier AB solidariskt betalningsansvar för 7 730 000 euro.

Den överklagade domen

- 9 Genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 24 februari 2006 väckte FLS Plast talan mot det omtvistade beslutet. Talan avsåg ogiltigförklaring av artikel 1.1 h och artikel 2 första stycket f i beslutet i den del klagandebolaget berördes, eller i andra hand ändring av den sistnämnda bestämmelsen i det omtvistade beslutet samt nedsättning av de böter som bolaget ålagts och för vilka de hade solidariskt betalningsansvar.
- 10 FLS Plast åberopade fem grunder till stöd för sin talan. Som första grund gjordes gällande att kommissionen hade gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning vid fastställandet av böterna. Den andra grunden bestod av fyra delar, vilka avsåg bedömningen av det ansvar som åvilade FLS Plast i dess egenskap av moderbolag till Trioplast Wittenheim. Med sin tredje grund, som hade tre delar, kritiserade FLS Plast det bötesbelopp som ålagts Trioplast Wittenheim. Med sin fjärde grund gjorde klaganden gällande att taket på 10 procent av omsättningen inte tillämpats vad gäller FLS Plast. Den femte grunden bestod av fem delar och syftade till att bestrida det bötesbelopp som ålagts klaganden och för vilket denne ålagts solidariskt betalningsansvar.
- 11 Genom den överklagade domen biföll tribunalen delvis talan, såvitt avser FLS Plasts andra grund, då den slog fast att kommissionen inte hade visat att detta bolag hade utövat en verklig kontroll över Trioplast Wittenheim under år 1991. Tribunalen ogiltigförklarade följaktligen det omtvistade beslutet i den del det däri fastslogs att FLS Plast deltog i överträdelsen under perioden från den 31 december 1990 till den 31 december 1991. Tribunalen satte därför ned det belopp för vilket FLS Plast har ett solidariskt betalningsansvar enligt artikel 2 f i det omtvistade beslutet till 14 450 000 euro. Tribunalen ogillade talan i övrigt.

Parternas yrkanden

- 12 FLS Plast har yrkat att domstolen ska
- upphäva den överklagade domen och artiklarna 1 h och 2 f i det omtvistade beslutet i den mån de gäller FLS Plast,
 - alternativt, ändra artikel 2 f i det omtvistade beslutet och besluta om en väsentlig nedsättning av det belopp för vilket FLS Plast i det omtvistade beslutet ålagts solidariskt betalningsansvar,
 - under alla omständigheter bevilja klaganden en nedsättning med 50 procent av det belopp för vilket klaganden ålades solidariskt betalningsansvar, på grund av att tribunalen inte meddelat sin dom inom en rimlig tidsfrist, och,
 - förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.
- 13 Kommissionen har yrkat att domstolen ska
- i första hand ogilla överklagandet,
 - i andra hand, ogilla talan om ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet, och
 - förplikta FLS Plast att ersätta rättegångskostnaderna.

Prövning av överklagandet

- 14 FLS Plast har till stöd för sitt överklagande åberopat fem grunder, varvid den tredje, den fjärde och den femte grunden har gjorts gällande i andra hand.
- 15 FLS Plast har yrkat att domstolen, efter att ha ogiltigförklarat den överklagade domen, ska avgöra målet slutligt på de grunder som gjorts gällande mot det omtvistade beslutet.

Den första grunden: Kommissionen har använt sig av ett felaktigt rättsligt kriterium för att fastställa moderbolagets ansvar

Parternas argument

- 16 FLS Plast har hävdatt att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den godtog det rättsliga kriterium som kommissionen tillämpat och därav drog slutsatsen att bolaget inte motbevisat den presumtion som följer av att klaganden innehar 100 procent av aktiekapitalet i dess dotterbolag Trioplast Wittenheim och som innebär att bolaget utövade ett bestämmande inflytande över det sistnämnda bolaget.
- 17 Detta kriterium vilar nämligen på den absoluta presumtionen att moderbolaget är ansvarigt för sitt dotterbolags beteende och strider därigenom mot den oskuldspresumtion såsom fastställts i artikel 6.2 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som undertecknades i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen), och artikel 48 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).
- 18 Enligt FLS Plast medför kommissionens tillämpning av den aktuella presumtionen att denna blir ovedersäglig genom att kommissionen krävt att moderbolaget ska frambringa negativ bevisning att det inte gett några instruktioner till sitt dotterbolag. FLS Plast har i andra hand gjort gällande att vare sig tribunalen eller kommissionen dragit rätt juridisk slutsats av de argument och bevis som bolaget lagt fram och som visar att Trioplast Wittenheim agerade självständigt på marknaden.
- 19 Kommissionen har hävdatt att denna grund inte kan tas upp till sakprövning. Det är enligt kommissionen fråga om en ny grund som inte gjorts gällande vid tribunalen och som således inte kan tas upp till sakprövning. Grunden är dessutom helt abstrakt och FLS Plast har inte angett i vilka punkter i den överklagade domen som tribunalen skulle ha gjort fel.
- 20 Kommissionen har i andra hand gjort gällande att den presumtion som bygger på innehav av hela aktiekapitalet inte står i strid med de grundläggande rättigheterna och att den under alla omständigheter hade kunnat grunda sig på andra omständigheter till stöd för presumtionen att FLS Plast utövade ett bestämmande inflytande över Trioplast Wittenheim.
- 21 FLS Plast har i sin replik bestritt att denna grund inte kan tas upp till sakprövning och har gjort gällande att bestridandet av giltigheten av den aktuella presumtionen ska ses som en utveckling av den grund i vilken klagandebolaget bestritt att det skulle ha haft ett bestämmande inflytande över sitt dotterbolag, vilken åberopades vid tribunalen.
- 22 Kommissionen har i sin duplik påpekat att artikel 6.2 i Europakonventionen under alla omständigheter inte åberopats i första instans.

Domstolens bedömning

– Upptagande till sakprövning

- 23 Det ska vad gäller kommissionens invändning om rättegångshinder erinras om att FLS Plast inte vid tribunalen har gjort gällande att den regel som utvecklats i domstolens praxis och som innebär att ett moderbolag som direkt eller indirekt innehar hela aktiekapitalet i ett dotterbolag presumeras utöva ett bestämmande inflytande över detta dotterbolag skulle innebära ett åsidosättande av artikel 48 i stadgan och artikel 6.2 i Europakonventionen.
- 24 Det ska emellertid påpekas att FLS Plast i sin andra grund till stöd för sin talan i första instans gjorde gällande att ”det [omtvistade] beslutet [är] behäftat med rättsliga och sakliga fel vad avser det ansvar som åvilar FLS Plast”. I punkterna 51–99 i ansökan lämnade klaganden en detaljerad redogörelse för att visa att kommissionen saknade grund för att tillskriva klaganden ansvar för den överträdelse som begåtts av Trioplast Wittenheim. FLS Plast hävdade särskilt, i punkt 56 i ansökan, att ”vad avser helägda dotterbolag är det således en fastställd princip att även innehav av hela aktiekapitalet inte i sig självt är tillräckligt för att tillskriva ett moderbolag ansvar för dotterbolagets beteende, då även ett innehav av hela aktiekapitalet endast utgör en motbevisbar presumption”.
- 25 Genom att i överklagandet hävda att tribunalen grundat sitt avgörande på en presumption som inte kan motbevisas, i strid med den oskuldspresumtion såsom den fastställts i artikel 48 i stadgan och artikel 6.2 i Europakonventionen, har FLS Plast dessutom kritiserat ett av tribunalens skäl för den överklagade domen, vilket bolaget inte borde förhindras att göra enbart på den grunden att det inte uttryckligen åberopat denna grund i det förfarande som lett till den aktuella domen (se, för ett liknande resonemang, bland annat dom Diputación Foral de Vizcaya/kommissionen, C-465/09 P–C-470/09 P, EU:C:2011:372, punkt 146 och där angiven rättspraxis).
- 26 Den första grunden som anförts av FLS Plast till stöd för överklagandet kan således tas upp till sakprövning.

– Prövning i sak

- 27 Vad för det första avser frågan huruvida presumptionen i unionens konkurrensrätt att när ett moderbolag direkt eller indirekt innehar hela aktiekapitalet i ett dotterbolag presumeras detta bolag utöva ett bestämmande inflytande över dotterbolaget skulle vara rättsstridig, är det tillräckligt att erinra om att denna presumption har stöd i domstolens fasta praxis (se, bland annat, dom The Dow Chemical Company/kommissionen, C-179/12 P, EU:C:2013:605, punkt 56 och där angiven rättspraxis). Domstolen har även slagit fast att tillämpningen av en sådan presumption inte på något sätt utgör ett åsidosättande av oskuldspresumtionen såsom den fastställts i artikel 48 i stadgan och i artikel 6.2 i Europakonventionen, bland annat på grund av att den kan motbevisas (se, bland annat, dom Eni/kommissionen, C-508/11 P, EU:C:2013:289, punkt 50 och där angiven rättspraxis).
- 28 Tvärtemot vad FLS Plast har gjort gällande kunde tribunalen således, utan att göra sig skyldig till felaktig rättstillämpning, i punkt 25 och följande punkter i den överklagade domen, erinra om de principer som följer av domstolens praxis och som avser villkoren för att ett moderbolag, som FLS Plast, kan tillskrivas ansvar för konkurrensbegränsande beteende som lagts dotterbolaget, i det aktuella fallet Trioplast Wittenheim, till last.
- 29 Tribunalen gjorde enligt denna rättspraxis följaktligen även en riktig bedömning då den slog fast att kommissionen kunde presumera att FLS Plast under perioden 1992–1998 hade utövat ett bestämmande inflytande över Trioplast Wittenheims beteende, eftersom FLS Plast under denna period hade innehaft hela aktiekapitalet i nämnda bolag.

- 30 Vidare, vad särskilt avser invändningen att den faktiska tillämpningen av den aktuella presumtionen från kommissionens sida, vilken bekräftades av tribunalen, lett till att den inte kunde motbevisas, ska det erinras om att tribunalen i punkt 30 och följande punkter i den överklagade domen undersökte huruvida FLS Plast hade motbevisat presumtionen genom att visa att dess dotterbolag agerade självständigt på marknaden och fann att så inte var fallet. Att det är svårt att frambringa nödvändiga bevis för att presumtionen ska brytas innebär under dessa omständigheter inte i sig att presumtionen faktiskt inte är motbevisbar (se, bland annat, dom Eni/kommissionen, EU:C:2013:289, punkt 68 och där angiven rättspraxis).
- 31 Slutligen, vad avser påståendet att varken kommissionen eller tribunalen dragit den korrekta juridiska slutsatsen mot bakgrund av de argument och bevis som FLS Plast lagt fram, och som syftade till att visa att Trioplast Wittenheim hade agerat självständigt på marknaden, har FLS Plast till stöd för sitt påstående endast i allmänna ordalag hänvisat till sina förklaringar avseende den andra grunden för överklagandet.
- 32 FLS Plast har med denna argumentation i själva verket yrkat att domstolen ska göra en ny bedömning av de faktiska omständigheterna och framlagda bevis, utan att därvid hävda att tribunalen skulle ha missuppfattat dessa omständigheter eller bevis. Enligt artikel 256 FEUF och artikel 58 första stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol kan ett överklagande endast avse rättsfrågor. En sådan bedömning ligger därmed utanför domstolens kontroll (se, bland annat, för ett liknande resonemang, dom Ningbo Yonghong Fasteners/rådet, C-601/12 P, EU:C:2014:115, punkt 32 och där angiven rättspraxis). De argument som FLS Plast framfört härvidlag kan således inte tas upp till sakprövning.
- 33 Mot denna bakgrund ska det konstateras att den första grunden delvis saknar stöd och delvis inte kan tas upp till sakprövning.

Den andra grunden: Tribunalen har inte ex officio beaktat en grund som består i att kommissionen skulle ha åsidosatt sin motiveringsskyldighet

Parternas argument

- 34 FLS Plast har kritiserat tribunalen för att den, trots att den angett flera luckor i kommissionens resonemang i det omtvistade beslutet, inte ex officio beaktat att kommissionen hade åsidosatt sin motiveringsskyldighet när den inte godtog de bevis som FLS Plast hade gett in för att bryta presumtionen om ett bolag utövat ett bestämmande inflytande.
- 35 FLS Plast har gjort gällande att då det mottog meddelandet om invändningar från kommissionen, förelåg det fortfarande en allvarlig osäkerhet vad gäller räckvidden av presumtionen om ett bestämmande inflytande, vilket även kommissionen var medveten om. Till skillnad från de flesta av mottagarna av meddelandet om invändningar var FLS Plast det enda moderbolag som tillställts detta meddelande enbart för att det tidigare ägt Trioplast Wittenheim. Vad gäller nästan alla andra moderbolag som fått meddelandet om invändningar så hade kommissionen stött sig på ytterligare bevis. FLS Plast hade vidare inte varit inblandat i någon del av det administrativa förfarandet före meddelandet om invändningar.
- 36 FLS Plast har även gjort gällande att kommissionen var skyldig att uppfylla sin motiveringsskyldighet samtidigt som det omtvistade beslutet skickades till klaganden. Kommissionen har emellertid i förevarande fall först vid tribunalen preciserat att den grundade sig på presumtionen om ett bestämmande inflytande enbart avseende den period då FLS Plast innehade hela aktiekapitalet i Trioplast Wittenheim.

- 37 FLS Plast har emellertid, i sitt svar på meddelandet om invändningar, framfört ett stort antal argument, vilka stöds av bevis, som visar att bolaget inte utövat ett bestämmande inflytande över Trioplast Wittenheims beteende. Enligt FLS Plast var kommissionen skyldig att analysera åtminstone de bevis som kunde antas bryta presumtionen ifråga och ge en tillräcklig motivering till sina slutsatser, vilket kommissionen inte har gjort.
- 38 Kommissionen förklarade således inte varför de bevis som framlagts av FLS Plast, särskilt de som visar att H och T enbart hade en passiv roll, inte kunde bryta presumtionen om utövande av ett bestämmande inflytande över dotterbolagen. Kommissionens resonemang innebär vidare att den aktuella presumtionen blir icke motbevisbar varje gång som det inrättas en "delvis gemensam ledning" mellan moderbolaget och dess dotterbolag.
- 39 Kommissionen har inledningsvis gjort gällande att den andra grund som åberopats av FLS Plast inte kan tas upp till sakprövning, på grund av att det är fråga om en ny grund som gjorts gällande av FLS Plast, vilken dessutom åberopades för första gången vid förhandlingen vid tribunalen. Denna grund syftar vidare till att domstolen ska göra en förnyad prövning av kommissionens bedömning av de faktiska omständigheterna och underkänna tribunalens bedömning i den överklagade domen, utan att FLS Plast har hävdats att det förekommit en missuppfattning av bevisningen.
- 40 Kommissionen har i andra hand gjort gällande att det omtvistade beslutet är tillräckligt motiverat för att FLS Plast ska kunna förstå vad kommissionen grundat sig på, vilket tribunalen åtminstone underförstått bekräftat. Unionens domstolar är dessutom inte skyldiga att ex officio beakta grunder som avser institutionernas motivering av sina åtgärder.
- 41 Vidare är påståendet att FLS Plast tillställts meddelandet om invändningar enbart för att bolaget hade innehaft aktiekapitalet i Trioplast Wittenheim oriktigt. Kommissionen har påstått att den tvärtom uttryckligen angett flera ytterligare grunder, bland annat att H, ordförande för Trioplast Wittenheim mellan åren 1990 och 1994, även suttit i ledningen för FLS Plast.
- 42 FLS Plast har i sin replik, avseende kommissionens invändning om rättegångshinder, genmält att bolaget under det skriftliga förfarandet vid tribunalen gjorde gällande att det omtvistade beslutet var bristfälligt motiverat med avseende på kommissionens beslut att FLS Plast inte hade brutit presumtionen om att ha utövat ett bestämmande inflytande över Trioplast Wittenheim. Det är vidare en väl etablerad princip i unionsrätten att avsaknad av eller otillräcklig motivering utgör en grund avseende tvingande rätt som ska prövas ex officio av unionsdomstolen.
- 43 Kommissionen har i sin duplik upprepat argumentet att FLS Plast inte åberopade bristande motivering vid tribunalen. Domstolen är dessutom inte skyldig att pröva en sådan grund.

Domstolens bedömning

- 44 För det första, vad gäller det påstående som FLS Plast anförde under det skriftliga förfarandet vid tribunalen att det omtvistade beslutet var bristfälligt motiverat, ska det erinras om att det av artikel 48.2 i rättegångsreglerna för Europeiska unionens tribunal framgår att nya grunder inte får åberopas under rättegången, såvida de inte föranleds av rättsliga eller faktiska omständigheter som framkommit först under förfarandet.
- 45 FLS Plast hade emellertid inte, i sin ansökan i första instans, invänt att det omtvistade beslutet var bristfälligt motiverat, vad avser att bolaget däri tillskrivs solidariskt ansvar för den aktuella överträdelsen. FLS Plast påstod visserligen i punkt 9 i sin replik att denna slutsats var oriktig "eftersom ... denna grund faktiskt redan tagits upp ... vid tribunalen". Bolaget tog emellertid inte upp denna grund vid förhandlingen vid tribunalen och försökte inte ens vederlägga konstaterandet att en sådan grund inte angetts i ansökan.

- 46 FLS Plast har vidare inte förklarat varför denna nya grund skulle ha kunnat tas upp vid förhandlingen, trots vad som föreskrivs i artikel 48.2 första stycket i tribunalens rättegångsregler. Bolaget har slutligen inte hävdat att det skulle finnas rättsliga eller faktiska omständigheter som framkommit först under förfarandet och som kunde ha motiverat att en sådan grund åberopas så sent.
- 47 Härav följer att förevarande grund, som har åberopats av FLS Plast, vilar på nya argument som består i att bestrida att motiveringen av det omtvistade beslutet var tillräcklig vad avser att detta bolag tillskrevs solidariskt ansvar för den överträdelse som begåtts av Trioplast Wittenheim.
- 48 Det följer emellertid av domstolens fasta praxis att en part inför domstolen kan åberopa grunder som följer av den överklagade domen och som syftar till att bestrida domens rättsliga grund (dom kommissionen/Siemens Österreich m.fl. och Siemens Transmission & Distribution m.fl./kommissionen, C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, punkt 102 och där angiven rättspraxis). Den andra grunden, som i huvudsak avser att tribunalen underlåtit att ex officio beakta en invändning avseende bristande motivering av det omtvistade beslutet, har sitt ursprung i den överklagade domen. Grunden kan därmed tas upp till sakprövning.
- 49 För det andra, vad gäller de argument som FLS Plast har framfört och som innebär att tribunalen i ett mål om ogiltigförklaring av en rättsakt som antagits av ett av unionens organ, är skyldig att ex officio beakta en invändning om att denna rättsakt är bristfälligt motiverad, ska det erinras om att enligt domstolens fasta praxis följer skyldigheten att motivera ett beslut som går någon emot av principen om iakttagande av rätten till försvar och syftar till att dels ge den som berörs av en sådan rättsakt tillräckliga upplysningar för att kunna bedöma om den är välgrundad, eller om den eventuellt är behäftad med ett fel som gör att dess giltighet kan ifrågasättas vid unionsdomstolen, dels göra det möjligt för unionsdomstolen att pröva rättsaktens lagenlighet (dom rådet/Bamba, C-417/11 P, EU:C:2012:718, punkt 49 och där anförd rättspraxis).
- 50 Skälen till att kommissionen tillskrev FLS Plast ansvaret för den överträdelse som konstaterats mellan den 1 januari 1992 och den 19 januari 1999 framgår emellertid tydligt av punkterna 715–732 i det omtvistade beslutet. Kommissionen preciserade härvidlag att den grundade sig såväl på den omständigheten att FLS Plast innehade hela aktiekapitalet i dotterbolaget Trioplast Wittenheim, som på andra indicier som ger stöd för slutsatsen att FLS Plast utövade ett bestämmande inflytande över det sistnämnda bolaget.
- 51 Vad gäller de omständigheter som FLS Plast åberopade i sitt svar på meddelandet om invändningar för att bryta presumptionen om utövande av ett bestämmande inflytande, har kommissionen visserligen inte tagit upp alla dessa var för sig. Den har likväl i punkterna 718–731 i det omtvistade beslutet gett FLS Plast tillräckliga uppgifter för att göra det möjligt för bolaget att bedöma huruvida beslutet enligt dess uppfattning är välgrundat eller om det eventuellt är behäftat med ett sådant fel att det är möjligt att ifrågasätta dess giltighet och för tribunalen att pröva beslutets lagenlighet (se, för ett liknande resonemang, bland annat, dom Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 462, och Eni/kommissionen, EU:C:2013:289, punkt 72).
- 52 FLS Plast har vidare inte gjort gällande att det inte kunnat utöva sin rätt till försvar. Tribunalens ingående granskning i punkterna 52–61 och 77–82 i den överklagade domen av de argument som FLS Plast hade anfört i syfte att bryta presumptionen om ett bestämmande inflytande visar snarare att FLS Plast på ett ändamålsenligt sätt kunde försvara sina rättigheter vid tribunalen och att tribunalen kunde utföra sin prövning av det omtvistade beslutet.
- 53 Mot denna bakgrund ska det konstateras att den andra grunden delvis saknar stöd och delvis inte kan tas upp till sakprövning.

Den tredje grunden: Åsidosättande av principen om skydd för berättigade förväntningar och principen om likabehandling liksom av tribunalens motiveringsskyldighet vad avser tillämpningen av meddelandet om samarbete

Parternas argument

- 54 FLP Plast har i den tredje grundens första del gjort gällande att kommissionen åsidosatt principen om skydd för berättigade förväntningar i sin tillämpning av meddelandet om samarbete.
- 55 FLS Plast har härvidlag påpekat att enligt punkt 2 andra strecksatsen i avdelning D i meddelandet om samarbete kan ett företag som informerar kommissionen om att det inte bestrider de faktiska omständigheter som kommissionen grundar sina anklagelser på, beviljas en nedsättning av böterna om denna förklaring är tydlig, klar och otvetydig samt underlättar kommissionens arbete.
- 56 FLS Plast angav i sitt svar på meddelandet om invändningar uttryckligen att bolaget inte bestred anklagelserna och underlättade därmed kommissionens arbete genom att minska dess arbete med att samla in bevisning. De argument som FLS Plast anfört till sitt försvar avsåg inte grunderna för överträdelsen, eftersom bolaget varken ifrågasatte Trioplast Wittenheims direkta deltagande i de konkurrensbegränsande mötena eller den totala period som överträdelsen varat. FLS Plast ifrågasatte inte heller överträdelsens allvar eller dess geografiska räckvidd.
- 57 FLS Plast har följaktligen yrkat att domstolen ska upphäva den överklagade domen i den del klaganden inte beviljas nedsättning av böterna på denna grund, och utöva sin obegränsade prövningsrätt för att bevilja en nedsättning på 50 procent av de böter som FLS Plast ålades i det omtvistade beslutet.
- 58 Denna grunds andra del avser åsidosättande av principen om likabehandling vad gäller den nedsättning av böterna som beviljats Bonar Technical Fabrics NV (nedan kallat Bonar) och åsidosättande av tribunalens motiveringsskyldighet.
- 59 Enligt FLS Plast var det nämligen endast Bonar som fick en nedsättning med 10 procent av de böter som bolaget ålagts, trots att båda bolagen begärt en sådan nedsättning. Bonars samarbete med kommissionen utgjordes, i likhet med vad som gäller för FLS Plast, endast av att i allmänna termer avstå från att bestrida de faktiska omständigheterna. Bonar och FLS Plast har båda medgett deras dotterbolags direkta medverkan i överträdelsen och bestritt sitt ansvar i egenskap av moderbolag. Dessa båda bolag befann sig således i en identisk situation och borde ha fått samma nedsättning. Bonar har dessutom bestritt att dess tidigare dotterbolag deltagit vid åtminstone ett av kartellens möten och har i mer allmänna termer begränsat sig till att inte bestrida de faktiska omständigheterna till att medge att dotterbolaget deltagit ”i vissa möten”.
- 60 I punkt 177 i den överklagade domen konstaterade emellertid tribunalen endast att ”tvärtemot vad som gäller för [Bonar] innebar FLS Plasts bestridande att själva grundvalarna för överträdelsen påverkades, utan att bolaget gav någon närmare motivering”.
- 61 Det var således felaktig rättstillämpning av tribunalen att inte härav dra slutsatsen att kommissionen hade åsidosatt principen om likabehandling. Tribunalen underlät vidare att iaktta sin motiveringsskyldighet genom att inte göra en riktig jämförelse mellan Bonars och FLS Plasts icke-bestridanden av de faktiska omständigheterna.
- 62 Den tredje delen av FLS Plasts tredje grund avser åsidosättande av principen om likabehandling vad gäller den nedsättning av böterna som beviljats Trioplast Industrier.

- 63 FLS Plast anser att tribunalen gjorde en felaktig bedömning när den fann att FLS Plast inte kunde beviljas en nedsättning med 30 procent av böterna, i likhet med vad som beviljats Trioplast Industrier, därför att denna nedsättning till Trioplast Industrier var olaglig.
- 64 För att undvika ett åsidosättande av principen om likabehandling ska enligt FLS Plast detta bolag beviljas en nedsättning med 30 procent av böterna, vilket är samma nedsättning som beviljades Trioplast Wittenheim med vilket FLS Plast utgjorde en ekonomisk enhet under åtta år av den period överträdelsen varade. FLS Plast har följaktligen yrkat att domstolen ska upphäva den överklagade domen i den del detta bolag inte ges en nedsättning av böterna på grund av sitt icke-bestridande av de faktiska omständigheterna och att domstolen, med stöd av sin obegränsade behörighet, ska bevilja FLS Plast en nedsättning av böterna med 50 procent eller åtminstone med 30 procent.
- 65 Kommissionen har gjort en invändning om rättegångshinder vad avser den första och den andra delen av denna grund. Dessa delgrunder syftar nämligen till att få en omprövning av de faktiska omständigheterna, utan att FLS Plast har gjort gällande att tribunalen har missuppfattat dessa, dels vad gäller betydelsen av de förklaringar som FLS Plast har gjort under undersökningen, dels vad gäller kommissionens analys vad gäller grunden för dess beslut att bevilja Bonar en nedsättning av böterna med 10 procent.
- 66 Vad gäller den första delen har kommissionen i andra hand gjort gällande att de omständigheter som angetts av FLS Plast i dess svar på meddelandet om invändningar och i det omtvistade beslutet räcker för att konstatera att dess medgivande av omständigheterna inte uppfyller kriterierna i punkt 2 i avdelning D i meddelandet om samarbete.
- 67 Vad gäller denna grundens andra del, avseende åsidosättande av principen om likabehandling med avseende på Bonar, har kommissionen hävdatt att det framgår tydligt av den överklagade domen, jämförd med det omtvistade beslutet och svaren på meddelandet om invändningar, att tribunalen kan anses ha gjort en tillräcklig jämförelse mellan de situationer som dessa båda företag befann sig i. Det saknar för övrigt betydelse att nivån på FLS Plasts samarbete var jämförbar med Bonars samarbete, eftersom FLS Plasts samarbete inte uppfyllde kraven i meddelandet om samarbete.
- 68 Kommissionen anser även att tribunalens motivering härvidlag inte var bristfällig, eftersom de argument som framfördes av FLS Plast uppenbarligen saknade relevans.
- 69 Vad gäller den tredje grundens tredje del har kommissionen hävdatt att tribunalen visserligen gjorde en riktig bedömning när den slog fast att FLS Plast inte hade rätt till en nedsättning av böterna med 30 procent men att skälen för denna slutsats är felaktiga. Under denna del av den period överträdelsen varade utgjorde nämligen FLS Plast inte längre en ekonomisk enhet med Trioplast Wittenheim, i den mening som avses i artikel 101 FEUF, och det var av detta skäl som en nedsättning med 30 procent inte kunde komma ifråga. Kommissionen yrkar således att domstolen ska upphäva punkterna 172–176 i den överklagade domen och ersätta dem med en annan motivering.
- 70 FLS Plast har i sin replik genmält att den första och den andra delen av den tredje grunden inte syftar till att få till stånd en ny bedömning av de faktiska omständigheterna utan till att bestrida de rättsliga slutsatser som tribunalen dragit av de omständigheter som analyserats i den överklagade domen. Vad avser den första delen har bolaget i punkterna 68–75 i sitt överklagande angett att tribunalen missuppfattat bevisningen. Den andra delen av denna grund avser även den de rättsliga slutsatser som tribunalen har dragit av de faktiska omständigheterna i målet. FLS Plast har vidare, även i punkt 82 i överklagandet, gjort gällande att tribunalen missuppfattat de faktiska omständigheterna.

- 71 Kommissionen har i sin duplik upprepat argumentet att domstolen inte är behörig att inom ramen för ett överklagande göra den av FLS Plast yrkade bedömningen. När det gäller prövningen av huruvida det föreligger en missuppfattning framgår det av fast rättspraxis att en missuppfattning ska framstå som uppenbar av handlingarna i ärendet, utan att det är nödvändigt att göra en ny bedömning av de faktiska omständigheterna och av bevisningen, vilket inte är fallet i förevarande mål.

Domstolens bedömning

– Den första och den andra delen av den tredje grunden

- 72 FLS Plast har med den första och den andra delen av den tredje grunden, vilka ska prövas tillsammans, i huvudsak hävdade att bolaget inte har bestritt de faktiska omständigheter som kommissionen har lagt det till last i meddelandet om invändningar, vilket skulle ha underlättat för kommissionen att bevisa den aktuella överträdelsen och som enligt meddelandet om samarbete borde ha gett FLS Plast en nedsättning med 10 procent av de böter som normalt skulle ha ålagts bolaget. Bolaget har vidare gjort gällande att tribunalen enligt principen om likabehandling borde ha tillämpat denna nedsättning om 10 procent bland annat på grund av att Bonar, som beviljats en sådan nedsättning, hade samarbetat med kommissionen på ett i huvudsak identiskt sätt som FLS Plast. Den överklagade domen är under alla omständigheter bristfälligt motiverad i detta avseende.
- 73 Vad gäller den första invändningen gjorde tribunalen en riktig bedömning när den i punkt 164 i den överklagade domen erinrade om att "kommissionen har ... ett stort utrymme för att skönsmässigt bedöma kvaliteten på och användbarheten av det samarbete som tillhandahålls av ett företag, bland annat i förhållande till andra företags samarbete" och att "kommissionen inom ramen för denna bedömning inte [får] åsidosätta likabehandlingsprincipen".
- 74 I punkt 177 i den överklagade domen slog tribunalen vidare fast att "FLS Plasts inställning under det administrativa förfarandet var tvetydig" och att bolaget ifråga visserligen hade "angett att dess bestridande begränsade sig till de omständigheter som kommissionen lagt till grund för att tillskriva det solidariskt ansvar för överträdelsen [men att] dess bestridande påverkade grunderna för beslutet ... tväremot vad som var fallet för [Bonar]". Tribunalen konstaterade i samma punkt i den överklagade domen att FLS Plast "bland annat har bestritt att H deltog i mötet ... den 21 december 1993".
- 75 I punkt 178 i den överklagade domen påpekade tribunalen vidare att FLS Plast "inte [framfört] några argument för att visa att dess samarbete har underlättat kommissionens arbete, vilket krävs enligt rättspraxis". Tribunalen slog slutligen fast, i punkt 179 i den överklagade domen, att "kommissionen har under dessa omständigheter inte överskridit sitt utrymme för skönsmässig bedömning när den beviljade [Bonar] en nedsättning med 10 procent för att inte ha bestritt de faktiska omständigheterna och när den inte medgav en sådan nedsättning för [klaganden]".
- 76 FLS Plast skulle emellertid, för att i målet om överklagande kunna ifrågasätta tribunalens bedömning av de faktiska omständigheterna, enligt fast rättspraxis ha behövt åberopa att tribunalen missuppfattat dessa omständigheter eller bevisningen, något som inte har påståtts. Tväremot vad FLS Plast har gjort gällande i sin replik framgår det inte någonstans i punkterna 68–75 och 82 i överklagandet att detta bolag har gjort gällande att tribunalen skulle ha missuppfattat de faktiska omständigheterna eller bevisningen.
- 77 Av det anförda följer att denna invändning, som åberopats inom ramen för den första och den andra delen av den tredje grunden, inte kan tas upp till sakprövning.
- 78 Vad därefter avser den invändning som angetts i punkterna 73–77 i förevarande dom och som innebär att tribunalen åsidosatte principen om likabehandling, skulle domstolen för att kunna jämföra FLS Plasts beteende å ena sidan och Bonars beteende å andra sidan vara tvungen att ersätta tribunalens

bedömning av de faktiska omständigheterna med sin egen, vilket domstolen i ett mål om överklagande endast kan göra om tribunalen har missuppfattat de faktiska omständigheter eller den bevisning som den haft att pröva. Det har emellertid inte gjorts gällande att tribunalen skulle ha gjort en sådan missuppfattning, och FLS Plast har än mindre visat att så skulle vara fallet. Följaktligen kan inte heller denna invändning tas upp till sakprövning.

- 79 Slutligen, vad gäller FLS Plasts påstående avseende tribunalens bristande motivering, har domstolen redan, i punkterna 73–75 i förevarande dom, slagit fast att tribunalen, mot bakgrund av att kommissionen har ett stort utrymme att skönsmässigt bedöma kvaliteten och användbarheten av det samarbete som tillhandahålls av ett företag, exempelvis i förhållande till andra företags samarbete (se, för ett liknande resonemang, dom SGL Carbon/kommissionen, C-328/05 P, EU:C:2007:277, punkt 88), gjorde en riktig bedömning när den slog fast att de bevis som FLS Plast lagt fram för att visa att dess påstådda icke-bestridande åtminstone var jämförbart med Bonars icke-bestridande, var otillräckliga. Tribunalens resonemang härvidlag gör det möjligt för FLS Plast att förstå skälen till att tribunalen underkände dess argument samt för domstolen att utöva sin kontroll. FLS Plasts argument kan således inte godtas.
- 80 Mot denna bakgrund konstaterar domstolen att den första delen och den andra delen av den tredje grunden delvis saknar stöd och delvis inte kan tas upp till sakprövning.

– Den tredje grundens tredje del

- 81 Vad gäller den tredje delen av den tredje grund som FLS Plast har gjort gällande till stöd för sitt överklagande, att kommissionen gjorde fel som inte beviljade detta bolag en nedsättning av böterna med 30 procent, trots att det utgjorde en ekonomisk enhet med Trioplast Wittenheim, erinras om att tribunalen i punkt 168 i den överklagade domen underkände detta argument och angav att det ”ankom på kommissionen att bedöma de två företagens samarbeten som var föremål för undersökningen, individuellt”.
- 82 I punkt 172 i den överklagade domen slog tribunalens fast att ”det var riktigt att Trioplast Wittenheim, Trioplast Industrier och [FLS Plast] tilldelades individuella utgångsbelopp, vilka sedan justerades med hänsyn till deras individuella omständigheter”. I punkt 173 i den överklagade domen konstaterade emellertid tribunalen att ”det framgår varken av det angripna beslutet eller av skrivelserna vid tribunalen att [Trioplast Industrier] lämnat upplysningar som motiverar en nedsättning [av böterna] med 30 procent” och i punkt 174 i samma dom att ”då inget av de på varandra följande moderbolagen [hade] lämnat uppgifter som var till nytta för kommissionen, har denna behandlat två jämförbara situationer olika”. Tribunalen slog likväl fast, i punkterna 175 och 176 i den överklagade domen, att ingen till sin fördel kan åberopa en rättsstridighet som begåtts till förmån för någon annan, varför FLS Plast ”inte kan åberopa att kommissionen felaktigt utsträckt fördelarna av Trioplast Wittenheims samarbete till Trioplast Industrier”.
- 83 Det var således rätt av tribunalen att slå fast att FLS Plast inte hade rätt att beviljas den nedsättning av böterna med 30 procent som getts till Trioplast Industrier med stöd av meddelandet om samarbete. Skälen för detta beslut är emellertid rättsligt felaktiga.
- 84 Det ska emellertid erinras om att den omständigheten att det framgår att en dom från tribunalen innehåller domskäl som strider mot unionsrätten, samtidigt som domslutet visar sig vara riktigt enligt andra rättsliga grunder, inte kan leda till att denna dom upphävs, och att motiveringen ska ersättas (se, dom Diputación Foral de Vizcaya/kommissionen, EU:C:2011:372, punkt 171 och där anförd rättspraxis).

- 85 Endast det företag som har samarbetat med kommissionen med stöd av meddelandet om samarbete, kan i enlighet med detta meddelande beviljas nedsättning av de böter som skulle ha ålagts utan detta samarbete. Denna nedsättning kan inte utsträckas till ett bolag som under en del av den period överträdelsen varat har ingått i den ekonomiska enhet som utgjordes av det första företaget, men som inte längre ingår i detta då det sistnämnda företaget samarbetar med kommissionen.
- 86 En motsatt tolkning, såsom den som framförts av FLS Plast, skulle i allmänhet innebära att då företag överläts, ett företag som ursprungligen har deltagit i en överträdelse i egenskap av moderbolag till ett dotterbolag som är direkt inblandat i överträdelsen och som sedan överläter dotterbolaget till ett annat företag, i förekommande fall skulle få del av den nedsättning som beviljas det sistnämnda företaget på grund av samarbete med kommissionen, trots att detta bolag varken har bidragit till att överträdelsen ifråga uppdagades eller, vid tidpunkten för samarbetet, utövade ett bestämmande inflytande över sitt tidigare dotterbolag.
- 87 Mot bakgrund av syftet med meddelandet om samarbete, vilket är att främja upptäckt av beteenden som strider mot artikel 101 FEUF och för att säkerställa en effektiv tillämpning av nämnda bestämmelse, kan det inte motiveras att en nedsättning av böter som beviljats ett företag på grund av dess samarbete med kommissionen utsträcks till ett företag som tidigare har utövat kontroll över det dotterbolag som deltagit i den aktuella överträdelsen men som inte medverkat till att den upptäcktes.
- 88 Det ska erinras om att i förevarande fall utgjorde inte Trioplast Wittenheim, vid tidpunkten för dess samarbete, det vill säga från och med december 2002, längre en ekonomisk enhet med FLS Plast. Härav följer att den nedsättning med 30 procent av böternas grundbelopp som beviljats Trioplast Industrier, på grund av att detta företag utgjorde en ekonomisk enhet med Trioplast Wittenheim, i egenskap av det sistnämnda bolagets moderbolag, inte kan utsträckas till FLS Plast.
- 89 Under dessa omständigheter är det dessutom utan betydelse att veta huruvida det var rätt att bevilja Trioplast Industrier nedsättning med 30 procent av böternas grundbelopp, eftersom denna nedsättning under alla omständigheter inte kunde utsträckas till FLS Plast med stöd av principen om likahandling. Det sistnämnda bolaget befann sig nämligen inte i en jämförbar situation med Trioplast Industrier.
- 90 Av vad ovan anförts följer att denna del av FLS Plasts grund riktas mot de skäl i den överklagade domen som domstolen i punkterna 84–88 i förevarande dom har ersatt med sina egna, enligt vilka beslutet att den nedsättning av böterna med 30 procent som beviljats Trioplast Industrier inte kunde utsträckas till att omfatta FLS Plast.
- 91 Härav följer att tredje delen av den tredje grund som FLS Plast har gjort gällande till stöd för sitt överklagande, vilken riktar sig mot dessa nya skäl, ska underkännas.
- 92 Då samtliga delar av den tredje grunden har underkänts konstaterar domstolen att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den tredje grunden.

Den fjärde grunden: Åsidosättande av proportionalitetsprincipen och av tribunalens skyldighet att motivera beräkningen av böterna

Parternas argument

- 93 Vad gäller den första delen av den fjärde grunden avseende åsidosättande av proportionalitetsprincipen vid fastställandet av det bötesbelopp som ålades FLS Plast har detta bolag påpekat att tre olika företag deltog i överträdelsen i egenskap av moderbolag till Trioplast Wittenheim, under tre på varandra följande perioder. Trioplast Wittenheim är den enda mottagaren av det omtvistade beslutet som

tillhört vart och ett av de tre överträdande företagen under hela överträdelsens varaktighet. Preskriptionen för åläggande av böter hade löpt ut för Saint-Gobain SA, varför endast Trioplast Wittenheim kunde hållas ansvarigt för överträdelsen med avseende på perioden före år 1992.

- 94 De böter som FLS Plast ålades till följd av det omtvistade beslutet uppgick till 14 450 000 euro, vilket motsvarade mer än 80 procent av de böter som ålades Trioplast Wittenheim för 20 års deltagande i överträdelsen. FLS Plast var emellertid endast inblandat i överträdelsen under sju år, eller 35 procent av den totala period överträdelsen varade, och detta endast indirekt. Detta är uppenbarligen oproportionerligt. Det gemensamma och solidariska ansvar som tillskrivs ett moderbolag ska åtminstone ha ett rimligt samband med den period som bolaget utgjort en ekonomisk enhet med dotterbolaget.
- 95 FLS Plast anser att moderbolaget inte ska ses som en separat lagöverträdare, utan snarare som en garant för de böter som ålagts dotterbolaget som deltagit i kartellen. Kommissionen kan inte kräva ett högre belopp av moderbolaget än vad som ålagts dotterbolaget. Kommissionen har underlåtit att beakta denna princip när den krävde FLS Plast på ett belopp som motsvarar 80 procent av de böter som Trioplast Wittenheim ålagts för hela den period överträdelsen varat.
- 96 Trioplast Wittenheim deltog nämligen enligt FLS Plast i överträdelsen under sammanlagt 20 år medan det sistnämnda bolaget tillhörde samma ekonomiska enhet under sju år. De böter som ålaggs FLS Plast bör således inte överstiga sju tjugondelar av de böter som Trioplast Wittenheim ålagts, eller 6 250 000 euro.
- 97 FLS Plast har med den andra delen av denna grund gjort gällande att den överklagade domen är bristfälligt motiverad härvidlag.
- 98 Enligt FLS Plast har tribunalen nämligen endast besvarat dess argument i punkt 100 i den överklagade domen. Tribunalen har begränsat sig till att kontrollera huruvida kommissionen följt riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget (EGT C 9, 1998, s. 3) (nedan kallade riktlinjerna). En mekanisk tillämpning av riktlinjerna innebär emellertid ingen garanti för att böterna i varje enskilt fall blir proportionerliga.
- 99 Kommissionen anser i första hand att denna grundens två delar inte kan tas upp till sakprövning. De utgör nämligen endast en begäran om nedsättning av bötesbeloppet och FLS Plast har inte hävdatt att tribunalen i detta sammanhang gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning. Enligt kommissionen är syftet med de argument som framförts av FLS Plast att få tillstånd en omprövning av det omtvistade beslutet som sådant och de utgör inte allvarliga invändningar mot den överklagade domen. De kan således inte tas upp till sakprövning.
- 100 Kommissionen har i andra hand, vad gäller den fjärde grundens första del, bestritt att fördelningen av ansvaret mellan bolag som tillhör samma ekonomiska enhet vid olika tillfällen ska vara proportionell i förhållande till den tid vart och ett av bolagen deltagit i överträdelsen eller innehaft ett dotterbolag som begått den aktuella överträdelsen. Eftersom utgångsbeloppet för fastställande av böter är fast och inte beror på hur länge överträdelsen har varat, utan endast återspeglar dess allvar, kan en ökning av grundbeloppet med 10 procent per år som ett företag deltagit i den överträdelse som lett till att böter ålagts inte vara helt proportionell i förhållande till överträdelsens varaktighet.
- 101 Kommissionen anser, vad gäller grundens andra del avseende bristande motivering av den överklagade domen att tribunalen tvärtom i punkterna 92–105 i den överklagade domen särskilt besvarar de argument som framförts av FLS Plast och som avser att ålagda böter inte skulle vara proportionerliga.

- 102 FLS Plast har i sin replik genmält att dess invändningar är tydliga och verkliga och vilar på tribunalens felaktiga rättstillämpning i den överklagade domen. FLS Plast har samtidigt hävdad att tribunalen borde ha slagit fast att de böter bolaget ålades i det omtvistade beslutet var oproportionerliga i förhållande till dess indirekta inblandning i överträdelsen.
- 103 Vad gäller grundens andra del har FLS Plast gjort gällande att den omständigheten att bolaget inte har tagit upp samtliga brister i den överklagade domen i sitt överklagande inte innebär att dess fjärde grund till stöd för överklagande inte skulle vara allvarligt menad.
- 104 Kommissionen har i sin duplik upprepat argumentet att FLS Plast, då det inte kunnat finna några luckor i den överklagade domen, söker få till stånd en allmän omprövning av det omtvistade beslutet.

Domstolens bedömning

– Upptagande till sakprövning

- 105 Vad gäller frågan om huruvida FLS Plasts fjärde grund, bestående av två delar, kan tas upp till sakprövning är det tillräckligt att konstatera följande. I den första delgrunden görs gällande att tribunalen bekräftat kommissionens beräkning av böterna vilket lett till att oproportionerliga böter ålagts. Enligt den andra delgrunden har tribunalen endast motiverat detta beslut med en hänvisning till riktlinjerna, vilket skulle utgöra bristande motivering. Dessa invändningar framgår med tillräcklig tydlighet av punkterna 99–123 i överklagandet och gör det möjligt för domstolen att utöva sin kontroll. Den fjärde grundens två delar kan således tas upp till sakprövning.

– Prövning i sak

- 106 Vad gäller den fjärde grundens första del, avseende åsidosättande av proportionalitetsprincipen vid fastställandet av böterna, kan det argument som framförts av FLS Plast - nämligen att bolaget ska betraktas som en garant för de böter som ålagts dotterbolaget som deltagit i kartellen och att kommissionen inte kan kräva ett högre belopp av moderbolag än vad som ursprungligen ålagts dotterbolaget - inte godtas.
- 107 Domstolen har nämligen redan slagit fast att när det gäller betalningen av böter som ålagts för överträdelse av konkurrensreglerna, kan solidaritetsförhållandet mellan två bolag som utgör en sådan ekonomisk enhet inte reduceras till en av moderbolaget tillhandahållen form av säkerhet för betalningen av de böter som ålagts dotterbolaget och att ett påstående att detta moderbolag inte kan åläggas ett högre bötesbelopp än dotterbolaget således är ogrundat (se, för ett likande resonemang, dom Kendrion/kommissionen, C-50/12 P, EU:C:2013:771, punkterna 56 och 58). Denna rättspraxis tar hänsyn till att principen om att straff och sanktioner ska vara individuella kräver att bötesbelopp, som enligt artikel 23.3 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 [EG] och 82 [EG] (EGT L 1, 2003, s. 1) ska betalas solidariskt, ska fastställas med hänsyn till hur allvarlig den överträdelse är som kan läggas det berörda företaget individuellt till last, liksom till hur länge den har pågått (dom Areva m.fl./kommissionen, C-247/11 P och C-253/11 P, EU:C:2014:257, punkt 127 och där angiven rättspraxis).
- 108 Vad vidare gäller argumentet att böterna är oproportionerliga i förhållande till överträdelsens varaktighet har FLS Plast inte visat att så skulle vara fallet.

- 109 Det ska härvidlag preciseras att tribunalen visserligen ska se till att beräkningen av de böter som åläggs ett företag för dess inblandning i en överträdelse av unionens konkurrensregler sker med vederbörligt beaktande av denna överträdelses varaktighet och deltagandet i densamma. Överträdelsens varaktighet är emellertid inte den enda omständigheten, och inte nödvändigtvis den viktigaste, som kommissionen eller tribunalen måste beakta vid beräkningen av böterna.
- 110 Det framgår av handlingarna i målet att de böter som ålagts FLS Plast och de övriga bolag som var inblandade i kartellen inte beräknades enbart i förhållande till hur länge dessa bolag varit inblandade i överträdelsen. Vad gäller FLS Plast måste således inte beloppet av ålagda böter vara strikt proportionellt, och inte ens rimligt proportionellt, till den tid som bolaget deltagit i den aktuella överträdelsen. Det kan istället på ett lämpligt sätt återspegla överträdelsens allvar.
- 111 Vad gäller överträdelsens allvar ska det erinras om att överträdelsen bestod i deltagande i ett antal avtal och samordnade förfaranden vilka berörde sex medlemsstater och avsåg fastställande av priserna, upprättande av gemensamma modeller för beräkning av priserna, uppdelning av marknader, fördelning av försäljningskvoter, uppdelning av kunder och beställningar, ingivande av samordnade anbud i samband med vissa anbudsinfordringar samt utbyte av individualiserad information. Kommissionen gjorde en riktig bedömning när den således kvalificerade överträdelsen som "mycket allvarlig" i punkt 765 i det omtvistade beslutet. FLS Plast har inte ifrågasatt denna kvalificering i sitt överklagande.
- 112 Det kan mot denna bakgrund inte anses att tribunalen fastställde ett oproportionerligt belopp, när den inom ramen för sin obegränsade behörighet fastställde det belopp för vilket FLS Plast skulle vara solidariskt betalningsansvarigt för enligt artikel 2 f i det omtvistade beslutet till 14 450 000 euro, det vill säga ett belopp som klart understiger det minimibelopp på 20 000 000 euro som kommissionen vanligtvis använder som utgångsbelopp vid beräkningen av "mycket allvarliga" överträdelser och som föreskrivs i punkt 1 A, tredje strecksatsen i riktlinjerna.
- 113 Talan kan följaktligen inte vinna bifall såvitt avser den fjärde grundens första del.
- 114 Grundens andra del rör bristande motivering av den överklagade domen, genom att tribunalen underkände argumentet att kommissionen när den fastställde de böter som FLS Plast ålades åsidosatte proportionalitetsprincipen med avseende på överträdelsens varaktighet. Inte heller denna delgrund kan godtas.
- 115 Tribunalen prövade detta argument i punkt 100 i den överklagade domen och slog fast att "invändningen att [FLS Plasts] ansvar var helt oproportionerligt i förhållande till den period under vilken bolaget innehade aktiekapitalet i Trioplast Wittenheim kan inte godtas. Det finns ingen regel eller rättsprincip enligt vilken det ankommer på kommissionen att säkerställa en sådan proportionalitet. Kommissionen ska visserligen enligt riktlinjerna beakta överträdelsens varaktighet. I förevarande fall har det emellertid visats ... att kommissionen vad gäller [FLS Plast] ökat utgångsbeloppet för [FLS Plast] med 10 procent per år som bolaget varit inblandat i överträdelsen".
- 116 Denna motivering är visserligen kortfattad men gör det möjligt att förstå varför tribunalen underkände de argument som framförts av FLS Plast härvidlag. Denna motivering ska för övrigt jämföras med tribunalens skäl i punkterna 92–105 i den överklagade domen, vilka också avser beräkningen av bötesbeloppet med hänsyn till den tid FLS Plast deltagit i överträdelsen, särskilt i förhållande till Trioplast Industri och Saint-Gobain deltagande.
- 117 Tribunalen påpekade särskilt, i punkt 101 i den överklagade domen, att "påståendet att kommissionen skulle ha delat utgångsbeloppet innan det ändrades med hänsyn till andra, eftersom Trioplast Wittenheim hade tillhört Saint-Gobain-koncernen, [FLS Plast] och därefter Trioplast Industrier, kan inte godtas. [FLS Plast] har inte åberopat någon regel eller rättsprincip med en sådan skyldighet.

Synsättet att ett moderbolag ska tillskrivas samma utgångsbelopp som det som fastställts för det dotterbolag som deltagit direkt i kartellen, utan att detta utgångsbelopp delas upp då flera moderbolag avlöst varandra i tiden, kan dessutom inte i sig anses olämpligt”.

- 118 Mot bakgrund av bland annat de överväganden som utvecklats i punkt 101 i den överklagade domen, är den motivering som tribunalen gett i punkt 100 i samma dom uppenbarligen tillräcklig för att FLS Plast ska få kännedom om dess argumentation samt för domstolen att utöva sin kontroll. Den överklagade domen är således inte bristfälligt motiverad i detta avseende.
- 119 Ingen av den fjärde grundens två delar kan godtas, varför överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser denna grund.

Den femte grunden: Förfarandet vid tribunalen pågick orimligt länge

–Parternas argument

- 120 FLS Plast har med sin femte grund gjort gällande att förfarandet vid tribunalen pågick orimligt länge, tiden mellan ingivande av ansökan och dom var sex år. Tribunalen har därigenom, enligt FLS Plast, åsidosatt bolagets rättigheter enligt artikel 47 i stadgan och artikel 6.1 i Europakonventionen.
- 121 FLS Plast har påpekat att tribunalen förblivit överksam under fyra år och fyra månader från det att det skriftliga förfarandet avslutades den 20 februari 2007 till förhandlingen den 22 juni 2011 utan att denna långa period av överksamhet kan motiveras med antagande av åtgärder för processledning eller undersökning. Den enda verksamheten från tribunalens sida under denna period var att skicka ett frågeformulär med fyra frågor till parterna före förhandlingen.
- 122 Enligt FLS Plast var inte det omtvistade beslutet och de argument som bolaget framfört så komplexa att de skulle ha hindrat tribunalen att förbereda det muntliga förfarandet snabbare än fyra år och fyra månader.
- 123 FLS Plast har påpekat att tribunalen kunde meddela sina första domar avseende det omtvistade beslutet den 13 september 2010. Under september 2010 hade således tribunalen redan kunnat meddela dessa andra domar och således ha genomfört alla de ekonomiska bedömningar och undersökningar avseende omständigheterna som var nödvändiga. Dessa domar avsåg dessutom Trioplast Industrier (tribunalens dom Trioplast Industrier/kommissionen, T-40/06, EU:T:2010:388) samt Trioplast Wittenheim (tribunalens dom Trioplast Wittenheim/kommissionen, T-26/06, EU:T:2010:387). Samtliga relevanta omständigheter i förevarande mål är emellertid identiska med omständigheterna i målet Trioplast Wittenheim/kommissionen (EU:T:2010:387). Det finns således inget som motiverar att det dröjde ett år och fem månader mellan denna dom och den överklagade domen.
- 124 FLS Plast agerande vid tribunalen ligger slutligen inte till grund för den långa tidsåtgången.
- 125 Kommissionen har i första hand gjort gällande en invändning om rättegångshinder. Kommissionen har hävdatt att när en part anser att ett förfarande vid tribunalen har varat orimligt länge ankommer det på den parten att genom skadeståndstalan söka ersättning därför. En sådan orimlig tidsåtgång leder dessutom inte i sig till nedsättning av böterna, vilket FLS Plast har yrkat, eftersom detta skulle medföra en ändring av det omtvistade beslutet.
- 126 Mot bakgrund av de aktuella omständigheterna och särskilt vad som står på spel för företaget, komplexiteteten och beteendet, är den tid som förfarandet vid tribunalen tagit rimlig. Kommissionen har påpekat att FLS Plast har bestritt nästan samtliga de omständigheter som legat till grund för det omtvistade beslutet, och att dessa därför har behövt kontrolleras. Eftersom vissa av dessa mål avsåg

moderbolag och deras dotterbolag har vissa åtgärder vidtagits för att kunna undersöka och avgöra samtliga dessa mål. Hänsyn ska även tas till att FLS Plast har ingett en mycket komplex ansökan som innehåller många grunder och delgrunder. De övriga 14 sökandena inkom med lika detaljerade inlagor.

- 127 Kommissionen har i andra hand gjort gällande att för det fall att domstolen skulle finna att skyldigheten att avgöra målet inom en rimlig tidsfrist har åsidosatts och att böterna ska sättas ned, ska en sådan nedsättning vara ytterst begränsad eller enbart symbolisk.
- 128 FLS Plast har i sin replik gjort gällande att kommissionen inte har angett den rättsliga grunden för sin invändning om rättegångshinder.
- 129 Kommissionen har i sin duplik påpekat att grunderna för ett överklagande endast kan avse felaktig rättstillämpning från tribunalens sida. Den femte grunden som åberopats av FLS Plast avser inte en sådan felaktig rättstillämpning.

–Domstolens bedömning

- 130 Såsom framgår av artikel 58 första stycket i domstolens stadga och av domstolens praxis är domstolen i mål om överklagande behörig att kontrollera om rättegångsfel som kränker klagandens intressen har begåtts vid tribunalen (se, bland annat, dom *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/kommissionen*, C-385/07 P, EU:C:2009:456, punkt 176).
- 131 Beträffande åsidosättande av artikel 47 i stadgan, vilket FLS Plast har gjort gällande, föreskrivs i andra stycket i nämnda bestämmelse att "[v]ar och en har rätt att inom skälig tid få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång och inför en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag". Såsom domstolen upprepade gånger har slagit fast avser denna artikel principen om ett effektivt domstolsskydd (se, bland annat, dom *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/kommissionen*, EU:C:2009:456, punkt 179 och där angiven rättspraxis).
- 132 En sådan rättighet, som godtagits som en allmän rättsprincip i unionsrätten redan innan stadgan trädde i kraft, kan således göras gällande i en talan mot ett kommissionsbeslut (se, bland annat, dom *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/kommissionen*, EU:C:2009:456, punkt 178 och där angiven rättspraxis).
- 133 Domstolen erinrar även om att Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna har slagit fast att med hänsyn till att ett överskridande av den skäliga tid inom vilken en part har rätt att få sin sak prövad är ett rättegångsfel som innebär en kränkning av en grundläggande rättighet, bör detta överskridande ge den berörda parten tillgång till ett effektivt rättsmedel som möjliggör en lämplig kompensation (se, för ett likande resonemang, Europadomstolen, Kudla, nr 30210/96, § 156 och 157, CEDH 2000-XI).
- 134 Enligt domstolens praxis är det emellertid, med beaktande av att det är nödvändigt att säkerställa iakttagandet av unionsrättens konkurrensregler inte heller möjligt för domstolen att, enbart med anledning av att ett mål inte har prövats inom skälig tid, låta klaganden bestrida att det fanns skäl att ålägga böter eller ifrågasätta ett bötesbelopp när talan har ogillats med avseende på samtliga grunder som har åberopats mot tribunalens bedömning av detta bötesbelopp och de beteenden som detta ska beivra (se, bland annat, dom *Groupe Gascogne/kommissionen*, C-58/12 P, EU:C:2013:770, punkt 78 och där angiven rättspraxis).
- 135 Domstolen har även slagit fast att en unionsdomstols underlåtenhet att iaktta sin skyldighet enligt artikel 47 andra stycket i stadgan, att inom skälig tid pröva de mål som anhängiggörs vid den, således bör avhjälpas genom att en skadeståndstalan väcks vid tribunalen, eftersom en sådan talan utgör ett effektivt medel för avhjälpande. Härav följer att ett yrkande om ersättning för den skada som

åsamkats på grund av tribunalens underlåtelse att avgöra ett mål inom skälig tid inte kan framställas direkt vid domstolen i form av ett överklagande, utan ska framställas vid tribunalen (se, bland annat, dom Groupe Gascogne/kommissionen, EU:C:2013:770, punkterna 83 och 84).

- 136 Det ankommer således på tribunalen, i en annan sammansättning än den som dömde i det mål i vilket handläggningstiden kritiserats för att vara alltför lång, att bedöma såväl omfattningen av den påstådda materiella skadan som orsakssambandet mellan skadan och den oskäligt långa handläggningstid som tvisten avser genom att pröva den bevisning som lagts fram i den delen (se, bland annat, dom Groupe Gascogne/kommissionen, EU:C:2013:770, punkterna 88 och 90).
- 137 Domstolen konstaterar samtidigt att handläggningstiden i tribunalen, vilken uppgick till mer än sex år, inte kan motiveras av någon av de särskilda omständigheterna i det mål som föranlett förevarande tvist.
- 138 Det framgår bland annat att det förflöt omkring fyra år och fyra månader mellan avslutandet av det skriftliga förfarandet, genom ingivandet i februari 2007 av kommissionens duplik, och inledandet i juni år 2011 av det muntliga förfarandet. Denna tidsåtgång kan inte förklaras av omständigheterna i målet, såsom tvistens komplexitet, parternas uppträdande eller uppkomsten av rättegångsfrågor under förfarandet.
- 139 Beträffande tvistens komplexitet framgår det av prövningen av den talan som klaganden väckt, såsom den har sammanfattats ovan i punkterna 9 och 10, att grunderna, som visserligen krävde en noggrann analys, inte gav upphov till några särskilda svårigheter. Även om det är riktigt att cirka femton mottagare av det omtvistade beslutet väckte talan om ogiltigförklaring av detta vid tribunalen, kan inte denna omständighet ha hindrat tribunalen från att ta till sig innehållet i handlingarna i målet och förbereda det muntliga förfarandet på kortare tid än fyra år och fyra månader.
- 140 Det finns vad gäller parternas uppträdande ingenting i de handlingar som ingetts till domstolen som tyder på att FLS Plast genom sitt uppträdande bidragit till att försena handläggningen.
- 141 Det framgår slutligen inte heller av dessa handlingar att förfarandet avbrutits eller försenats genom uppkomsten av rättegångsfrågor som kan motivera tidsåtgången.
- 142 Av det anförda följer att handläggningen vid tribunalen innebar ett åsidosättande av artikel 47 andra stycket i stadgan, eftersom kravet på att målet ska avgöras inom skälig tid inte uppfylldes, vilket är en tillräckligt klar överträdelse av en rättsregel som har till syfte att ge enskilda rättigheter (se, för ett likande resonemang, dom Bergaderm och Goupil/kommissionen, C-352/98 P, EU:C:2000:361, punkt 42).
- 143 Det framgår emellertid av övervägandena i punkterna 134–136 i förevarande dom att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den femte grund som åberopats av FLS Plast.
- 144 Härav följer att överklagandet ska ogillas, eftersom ingen av de grunder som FLS Plast har åberopat till stöd för sitt överklagande kan godtas.

Rättegångskostnader

- 145 Enligt artikel 184.2 i domstolens rättegångsregler ska domstolen besluta om rättegångskostnaderna när överklagandet ogillas.
- 146 Enligt artikel 138.1 i rättegångsreglerna, som enligt artikel 184.1 ska tillämpas i mål om överklagande, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att FLS Plast ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom FLS Plast har tappat målet, ska kommissionens yrkande bifallas.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

- 1) **Överklagandet ogillas.**
- 2) **FLS Plast A/S ska ersätta rättegångskostnaderna.**

Underskrifter